

FESTIVALS AND TRADITIONS-A MEANS FOR EDUCATION AND AESTHETIC IMPACT

Neli Yordanova, Krasimira Koleva

ABSTRACT: Holidays and traditions form a bridge between the old generation that is considered the bearer on traditional culture and the young generation that acquires it. The paper is focused on the presentation of the value-humanistic approach stressing on the basic values which are formed through child's encounter with folk traditions.

KEY WORDS: traditions, education.

Историята свидетелства, че празниците на всеки народ съпътстват неговия живот и са плод на творческия му гений. Те представляват културно-историческото и общественото му развитие. Посредством тях се предават на бъдещите поколения възприетите и усвоени явления от миналото. Празниците представляват мост между старото поколение, носител на традиционната народна култура и младото поколение, което я възприема като знание за живота на своите предци.

Известният руски етнограф И. Снегирев пише за празниците: „Те изразяват древния бит на народа, климата на тази страна, където той е нравственост, живите разбирания, история и поезия... Никъде с такава пълнота и свобода не се разкрива народната личност, както в празниците, никъде другаде не се сближават хората по душа и сърце... Там е любимият простор за ума и отпускане на душата“ [3].

Познаването и спазването на някои традиции безусловно подсилва усещането за принадлежност към общност /на различни равнища-народ, регион, семейство/. Изграждането на национална културна идентичност на подрастващите българчета в условията на засилени тенденции към глобализация, изисква търсенето на нови, адекватни на съвременните социокултурни процеси, методи и подходи.

Проблемът за мястото и ролята на традицията в съвременния празничен живот е как да се включи оцелялото празнично наследство днес, при социализацията на младото поколение, чрез семейството и държавните културно-образователни институции/детска градина, училище, читалище, медии/. Защото празникът не е само забава и свободна изява, а явление с особен възпитателен заряд. С обичаите и обредите се извършва приобщаването на децата към общочовешките ценности.

„Народните обичаи са придружени от богато облекло и разнообразни реквизити с голяма художествена стойност. В тях са събрани песни, танци, приложно изкуство. Този синкретичен характер е водещо начало на комплексното възприемане на българската народна култура“ [1].

Празниците и обичаите са варианти за организация на педагогическото взаимодействие чрез съвременните характеристики и функционални параметри за стимулиране на познавателната култура и оценъчното отношение в предучилищна възраст.

Из празника „Хубост за бъдни времена“ на ДГ „Смехорани“- Шумен:

- Сурвакар: Тръгнете с нас по пътините в новогодишната мразовита нощ и ще усетите силата на празника- здрав, мъдър като жилавия дрян!

- Кукер:Пренесете се рано на мегдана на кукеров ден и ще се завъртят около вас като във вълшебно огледало танцуващи маски и причудливи гугли на кукери!

- Марта: Някъде по пътя баба Марта ще ни накичи с бели и червени мартеници с благослов- да си здрав, бял и червен!

- Лазарка: Запейте заедно с лазарките за здраве и берекет и въображението ви ще полети като пролетта с трепетни надежди и радост!

- Великден: Посегнете към четката и писеца, докато е жива народната памет и съхранете за тези след нас дивната хубост на писаните яйца!

- Гергьовден: И сред разточителната зеленина препуска в едно с южняка „Цветен Георги“ на белия си кон, носещ упоителния мирис на люляка, зелената свила на гори и поля, надеждата на народа ни за „златен берекет“.

С празника децата се приобщават към общочовешките ценности и добродетели. Проявяват емоционално-оценъчно отношение и така изграждат представите си за света.

Всички народни празници са свързани с природата. Включвайки се в пресъздаването на народните празници „Сурвакари“, „Лазаруване“, „Великден“, децата осъзнават своеобразието на природните явления и обекти, съпреживяват тяхната динамичност и красота.

Катоизточник на поведенчески връзки и зависимости, разбирането за природата включва:

- емоционалност и съпреживяване;
- интерпретация и внимание;
- подражание и внушение;
- съвпадение и единомислие;
- загриженост и готовност;
- природосъобразност и природолюбие.

С цел да се приобщят децата към християнските традиции, да се възпита усет към красивото и естетичното в живота, детска градина „Смехорани“ организира великденски изложби всяка година. Това мероприятие е кулминацията от редица такива, свързани с пролетните празници, отбелязвани в народния ни календар. Началото им е още в края на зимата, когато в детската градина се празнува обичаят Сирни заговезни. Зрелищно и шумно кукерите „гонят“ злото и болестите. Децата се възпитават в уважение към народните традиции и към по-възрастните, целувайки ръка и искайки прошка. После настава радостно оживление и възбуда при т. нар. „хамкане“ – надпреварата е истинска при стремежа кой първи ще захапне халвата или яйцето.

С настъпването на пролетта, в детската градина се отбелязват и Лазаровден и Цветница със съответните традиционни ритуали.

Следващият най-чакан празник е Великден. Учителките съвместно с децата в ситуациите по изобразително изкуство и конструиране изработват великденски украси и шарят яйца, използвайки различни техники. По този начин децата се възпитават в естетически, национални и християнски ценности, а практическите ситуации подпомагат тяхното осмисляне.

Разбира се, всичко това се отразява в ситуациите по български език и литература, околени свят и музика.

Из педагогическа ситуация на тема: Пролетни празници:

„Децата са наредени в кръг.

- Деца, най-накрая настъпи дългоочакваната пролет. Нека си припомним по какво разбираме, че тя е дошла. Вдигнете лица нагоре, за да усетим милувката на някой слънчев лъч... Хайде сега със затворени очи да си представим, че се връщаме много години назад, когато нашите баби и дядовци са били малки деца... Ще разберем как те са празнували и са се радвали на възродената природа... Няколко деца сега ще се преоблекат в празничните премени и ще видят красотата на народните ни носии, с които са се гиздили. А преди това да си припомним празниците, предшествали тези, за които ще си говорим. (Припомнят се Коледа, Заговезни, Кукери)...И ето, създадохме си празнична атмосфера, защото ще си поговорим и научим за празници, които ще настъпят съвсем скоро. Ще ви кажа откъс от стихотворение, за да се досетите сами: „Отворете нови порти, да улезне Лазарица, да нашета по дворове...“

Лазаровден е празник на пукналата пролет, на младостта, на човешкото трудолюбие. Точно заради трудолюбието, да му дадат благословията си, тръгват момите, нагиздени с пъстри лазарски премени. Разгледайте ги на децата, които са ги облекли. С нанизите от парички, а шевиците са събрали красотата на всичко, до което са се докоснали работливите женски ръце. Тези дрехи са ушити от самите девойки, те са ги бродирали през дългите зимни вечери, когато са се събирали около огнището на седянка. И т. н. . .“

Тези педагогически ситуации съдействат за:

- възпитаване на детето в положително емоционално отношение към интересни за него явления в природната среда, в бита и обществения живот;

- стимулиране на откривателството, овладяване на средства за провокиране на обща радост и взаимодействие;
- изграждане на чувство за сигурност в малката група, на удовлетвореност от собствените постижения и радост от успеха на другите;
- формиране основите на нравствено съзнание, откритост към света и изразяване на собствено отношение към него;
- стимулиране на естетически преживявания;
- формиране основите на личностната култура/познавателна, социална, нравствена и естетическа/

Многото проведени празници и развлечения показват, че използването на игровите средства в тях осигурява:

- възприемане на определен обем представи за българските традиции и обичаи;
- затвърдяване на умения и навици за общуване в индивидуален и групов план;
- овладяване на целенасочено, преобразуващо и практическо- изследователско поведение.

Народните игри, танци и хора въздействат на децата с жизнерадостния си ритъм и буйното темпо. Те допринасят за възпитанието на естетически вкус и любов към всичко българско. Народните игри отразяват вековния педагогически опит на нашия народ, неговата наблюдателност и умението му да разбира детските потребности.

Ето някои игри, заимствани от народни обичаи:

1. „Прескочи огъня“ /импровизиран огън/ – със засилване, един след друг се опитват да го прескочат, без да се „опарят“ или влязат в него.
2. „Хвърли венчето в реката“ – обособено място в двора на детската градина, определено като „река“ или платно, сложено на земята в занималнята. Децата държат рингчета - „венчета“. Целта е да се хвърли „венчето“ най-далече и да се улучи „реката“.
3. „Разкъсай плета“ - децата са наредени в две редици една срещу друга, хванати здраво за ръце. Едната редица със засилване се опитва да „скъса“ плета. След това се разменят.
4. „Хвърли стрелата“ - Всяко дете(момче)има стрела, а всяко момиче - двор (обръч). Целта е повече стрели с хвърляне да улучат „дворовете“ (обръчите).

Всеки елемент или комплекс от действия на отделния участник или група показват естественото социализиране на подрастващите. Познанието за народните празници и традиции съдейства за емоционална пълнота и психична стабилност в личностното развитие и обогатяване възможностите за пълноценно развитие. Дълбочината и богатството на цялостното въздействие на празника е механизъм за развитие на детската душевност.

Предучилищната възраст е благоприятна за зараждане на първите родолюбиви чувства у детето, а детската градина е тази институция, която поставя основите на богатата дейност за формиране на истинските ценностни добродетели.

Празниците имат голямо възпитателно значение. Със своята форма и съдържание те съдействат за цялостното формиране на детската личност. Украсата, музиката, костюмите, танците възпитават естетически чувства. Подготовката за празника създава ярки колективни преживявания, атмосфера на радост, симпатия и дружелюбност.

По достъпни начини се постига осмисляне на някои събития; децата се приобщават към традициите на народа. Интересът към празниците става предпоставка те да овладеят норми на лично и обществено поведение, стават внимателни и отзивчиви, проявяват учтивост към гостите [2].

Празниците и развлеченията стимулират и детското творчество, защото знанията, които се получават като система съвпадат с познавателната дейност в детската градина. Децата дълго помнят преживяното и приятните емоции и съобразно своята индивидуалност проявяват творчество.

Неразривното единство на символи и ритуали и тяхното разгадаване по естествен и емоционален начин насочват детето към най-съществената страна на празника – неговата дълбоко хуманна, нравствена и социална същност.

Отчитайки неизбежните промени на света около нас, динамичността и мобилността на днешния свят, изучаването на празниците и обичаите е път към запазване на традиционните ценности.

References:

1. Yordanova, L., Art and folk customs, S., 1988;
2. Petrova, S., Holidays and entertainment in the kindergarten, S., 1977;
3. Snegirev, I., Russian folk holidays And superstition obrigado, M.,2011.

*ас. Нели Йорданова
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”
neli.jordanova@abv.bg*